

LELKI EGYSÉG¹

BOLDOGAN KÖSZÖNTJÜK azt a minden fülnek kedves hangot, melyet a Magyar Szemle hasábjain Lakos Endre és Révész Imre megütöttek. A soraikon előml megértés és szeretet az anyyira óhajtott vallásbéke és egység reményteljes el hírnökei. Révész Imre dolgozatának pedig az ad különösebb jelent séget, hogy benne az országosan ismert történetírót és a debreceni református egyház, a kálvinista Róma fejét köszönhetjük.

Révész Imre megnyer szavakkal biztat a minél s r bb és minél fesztelenebb érintkezésre. A biztatáson felbuzdulva a jelen sorokban nyilvánítjuk a lelkünk kék tavába kiáltott szeretet-szó visszhangját. Előljáróban csak azt bátorkodunk megjegyezni, hogy se Lakos, se Révész nem olvasta dolgozatuk megírása el tt a hasonló hangnemben a keresztény egyházak egységér l írt munkánkat, mert különben egynémely mondanivalójukat másképpen fogalmazták volna.

A magyar olvasóközönség nagyrésze csodálkozott a szeretetteljes légmör hirtelen betoppanásán. A küls események hatása következtében nem vették észre, hogy a világot renget politikai és világnézeti harcokon keresztül a Gondviselés keze többet hordott le a hitszakadás négy százéves torlaszából, mint az egységgy lések és tárgyalások együttlveve. Németországban már 5 6 év óta él valóság az egymást megért és megbecsül lelkiség, amely után Magyarországon Lakos és Révész vágyódnak s amely lelkiség áldását szeretn k hazánkra is sugározni.

Németországban az egységügy az utolsó két év óta évszázadnak is dicséretére váló utat tett el re. Néhány jellemz tünetre külön rámutatunk.

Németországban protestáns és katolikus egyháziak és világiak több esetben már u. n. egységnapokat tartottak. A résztvev k mindkét tábor el adóit hallgatták és együtt imádkoztak. 1940 pünkösdjén a berlini domonkosok plébániatemplomában volt ilyen egységnap, melyen a két tábor hívei közösen imádkoztak, énekeltek. Az el adók között szerepelt katolikus oldalról P. György jezsuita, a szász királyi herceg és a domonkos P. Arkenau Aurél, evangélikus rész l pedig Dr. Brachmann pásztor (kinek Missa Crucis c. zenem vét a katolikus Hedvig katedráisban is nem sokkal ezel tt el adták), valamint Mendelson és Dress lelkészek. Magyarországon ilyen együtlésre még csak nem is gondolhatunk, mert ez állítólag egyenl lenne a vallási közömbösség hivatalos terjesztésével. Arra sem gondolhatnánk, ami a nyugati háború idejében történt. A nyugati országrész majdnem teljesen katolikus lakosságát keletre költöztették, jórészt protestáns községekbe és városokba. 250 katolikus pap került így híveivel protestánsok közé. Többnyire a protestáns pásztoroknál laktak, s a protestánsok átengedték vasárnaponkint, s t néha az egész hétre, templomaikat a katolikusoknak. A Hochland 1940. évf. 1. száma szól arról a mindkét részre gyakorolt el nyös hatásról, amely ennek a testvériségnek nyomán támadt.

Még jobban megvilágítja a változó id ket és lelkiséget Casper Józsefnek 1940-ben megjelent egységmunkája: Um Einheit der Kirche. Ge-

¹ L. Lakos Endre: Nagy magyar lelki egység (1942 szept., 115. l.) és Révész Imre: A lelki egység felé (1942 nov., 225. l.) c. cikkeinket.

sprache und Stimmen getrennter christlichen Brüder.“ (Herder 1940.349.1.) A munkában, mely a bécsi érsekség jóváhagyásával jelent meg, számos katolikus hittudós mellett ugyancsak számos evangélikus hittudós és egy gör. kel. archomandrita dolgozataival találkozunk. Az egység érdekében a legnyíltabb dolgozatokat három jezsuita páter írta, köztük a neves P. Pribilla, aki a protestáns egységgyűlések irodalmának a protestánsok által is elismert szaktekintélye. P. Pribilla a stockholmi-lausannei kongresszusokról (1929-ben) írt hatalmas műve végén még fölállította a paradoxont: „Belátjuk, hogy az *egység* szükséges, de belátjuk azt is, hogy az egység megvalósítása lehetetlen.“ Alig tíz évre rá pedig, legutóbbi munkájában arról a kedvező történelmi, lélektani pillanatról ír, melyben az egységmunkához kell látnunk: „... Örömmel kell (a katolikusoknak) köszönetiök és megragadniok az alkalmakat, ahol lehetséges számukra, hogy a másvallásúakkal vallási dolgokról — mind a közösekéről, mind az elválasztókról — közvetlenül, testvéri hangulatban tárgyaljanak...“ Schuman Horst evangélikus pásztor a történelmi és lelki átalakulást vázoló dolgozatában nyíltan kimondja, hogy elmúlt az az idő, amikor a nagy egyházak mellőzhették egymást. „... Németországban a kölcsönös mellőzés idejének határozottan vége! Közösen aggódtak az emberek az Evangéliumért, ismét imádkoztak egymásért, sőt helyenként együtt imádkoztak. Ennek nem szabad többé feledésbe mamié.“ A szerző, Dr. Casper pedig egyenesen kimondja, hogy Németországban kell az egyesülésnek és egységnek megvalósulnia. „Németországban keletkezett a szakadás. Németországból kiindulva hatolt be sok más államba is a szakadás és az elkülönülés szelleme. Következőleg ez nehéz feladatot ró ránk. Nálunk kell először a megegyezésnek és az egységnek kezdetét vennie.“

Látjuk tehát, hogy annakidején a hitszakadás sokkal gyorsabban hatolt be Magyarországra, mint ma a szeretetteljes lelkiség és *egységsszellem*. A világnézeti harc, mely után egyesek botorul kíváncsognak, érintetlenül hagyott bennünket s nem éreztük át mélyen az egymásrautaltság szükségességét. Csak bátoratlanul merünk még az egység szükségességéről szólni. Annál nagyobb örömmel ragadjuk meg azért az alkalmat a Révész Imre által kezdeményezett „fesztelen“ beszélgetésre. Nem vitatkozunk már egymással (a történelem folyamán is a vallásviták többnyire szélesítették a szakadást), hanem testvérként mondjuk el, „mikép adatott meg látni és élni az igazságot.“ Előttünk egy cél lebeg: a szakadékot nem tágitani, hanem áthidalni akarjuk.

Az áthidalásra nézve Magyarországon még különféle felfogással találkozunk. Egyesek csak szívárványodat emlegetnek, amely szívárványhíd *mögött* még cikáznak a villámok és jégverés hull... Mások a hullámok fölött gyors hídverésen dolgoznak, miként katonáink nagy folyók hullámai fölé emelik fahídjaikat. Ismét mások az evangélium mélyébe ágyazzák a pilléreket s a szakadék végleges megszüntetésén dolgoznak.

A sérelmi-harcokba nem elegendünk. Ezeknek célja sokszor nem más, mint az egységnek előre való megakadályozása. Itt-ott azonban nyílt szót hallunk az egységügyre vonatkozólag s ezt nem hallgathatjuk el. A Református Életben olvassuk (1942 júl. 4): „Hamis és félrevezető dolog egységről beszélni együttműködés helyett. Egység valójában a keresztyénségben sohasem volt olyan értelemben, ahogy erről a gyáros vagy a gazda beszélnek. A gyáros készíthet egyforma bábukat, a gazda termelhet egytípusú búzát... Vallási egységet teremteni különböző gondolkodású és lelki alkatú emberek között, csak lelki terrorral lehet, azzal a középkori módszerrel, hogy egyszerűen szíven szúrják azt, aki más hangot mond, mint az uralkodó dallam. Lehet azonban testvéri közösség a keresztyének között.“

Távol áll tőlünk a polémia. Csupán abbeli aggodalmunknak adunk kifejezést, hogy az ilyen testvéri közösség csillogó szivárványa mögött a „nolumus“, a „nem akarjuk“ szava cikázik. Nem hozakodunk elő súlyos teológiai érvekkel annak igazolására, hogy az evangélium isteni tanának természete és lényege követeli az egységet. De higgadt elolvasásra ideiktatjuk az Úr Jézus főpapi imájának az egységről mondott és reánk is vonatkozó részét: „Szent Atyám, tartsd meg őket a Te nevedben, akiket nekem adtál, hogy eggyé legyenek, mint mi egyek vagyunk... Nemcsak érettek könyörgök pedig, hanem azokért is, akik az ő igéjük által hinni fognak bennem, hogy mindnyájan eggyé legyenek, mint Te Atyám, én-bennem és én Tebenned, úgy ők is mibennünk eggyé legyenek és így elhigyeje a világ, hogy Te küldöttél engem...”

Krisztus főpapi imájának ismerete után mondhatjuk, hogy az egységet nem tudjuk, vagy nem akarjuk megvalósítani, de azt nem mondhatjuk, hogy Krisztus nem akarja az egységet.

Sajnálattal halljuk azt is, hogy a kereszténységben hiányzott az egység, amikor tudjuk az apostolok cselekedeteiből, hogy a „hívek sokaságának szíve-lelke egy volt“, s egymás iránti szeretetük a pogányokat is lenyűgözte. Tény bizonyos, hogy az apostolfejedelmek között is volt átmenetileg véleményeltérés. A Simon mágusok, Annások és Zafirák történetét is ismerjük. Azt is tudjuk, hogy az első keresztények idejében is voltak súrlódások, sőt szakadások. Szent Pál maga inti a korinthusiakat: „Ne legyenek köztetek pártoskodók, hanem legyenek tökéletesen egyek, ugyanegy értelemben és ugyanegy véleményben.“ Bilincseire vert állapotban pedig kéri az evezusiakat: „Szívelejtétek meg egymást szeretettel, s igyekezzetek megtartani az egyetértést a béke kötelékével. Egy test és egy lélek, amiképp hivatástok egy reménységre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten, mindeneknek Atyja, aki mindenek fölött, mindenben és mindnyájunkban vagyton.“ Titusznak pedig ezeket írja: „Van sok engedetlenkedő, üres fecsegést folytató, ámitó ember, főképp a körülmélték között.“ Egyben hozzáteszi: „Ezeket le kell inteni, mert egész házakat feldúlnak, rút haszon kedvéért olyanokat tanítanak, miket nem kellene ... Épp azért fedd meg őket keményen, hogy egészségesek legyenek a hitben és ne hallgassanak a zsidó mesékre és olyan emberek parancsolataira, akik hátat fordítottak az igazságnak.“

Az őskeresztények idejében is voltak tehát szakadások, pártoskodások, de ezeket az apostolok maguk leálcázták s kérlelhetetlenül gyomlálták. S ha az akkori pártoskodások által akarjuk igazolni állásfoglalásunkat, akkor magunk fölött mondunk ítéletet, s az apostolok és Krisztus ellen küzdők táborába soroljuk magunkat.

Évek óta hangzik mind sűrűbben az intés: a közös ellenség ellen, s a közös értékek megvédésére kössünk fegyverszünetet, s csoportosuljunk közös védelmi vonalba. Ez a Treuga Dei egyességet, szövetséget, lelki egységet sürget és követel. A hullámok fölött összekötött, imbolygó ladikokra helyezett fahíd, melyen keresztül csoportosul a két fél a közös ellenség ellen. „Az erőknél a válságos helyzet által követelt összpontosítása nemcsak az értékeknek ezt az értékelését hozza magával,— mondotta Thuróczy Zoltán ev. püspök a protestánsok 1941. évi nagygyűlésén, — hanem parancsoló szükségszerűséggel követeli mindannak kikapcsolását a nemzet életéből, ami az erők megoszlására, vagy szétforgácsolására vezethetne.“

Ebben az elgondolásban a veszély elmúltával természetesen a szükség-híd lebontandó, annál is inkább, mert a vallási különbözőségnek sok az áldása. „Nemes versenyre kényszeríti az egyházat azáltal,— mondja a továbbiakban Thuróczy, — hogy életszabályozó egészséges konkurenciát

teremt számára. Így válik egyik egyház a másik számára testbe szúrt áldott tövissé, amely munkára serkent.“

Óriási haladásnak kell vennünk azt a lelkiiséget, amely ellentéteket kiküszöböl, amely csatabárdokat hídépítő szerszámmá alakít át. Ma nyíltan ki merjük mondani, hogy nem keresztény és nem magyar az, aki „a magyar lelki egységet“ nem írja zászlajára, aki annak megvalósítását nem tartja magától értetődő legszentebb kötelességének.

Bármennyire tartjuk azonban ezt a lelki egységet magától értetődő és szükséges előfeltételnek, ennél igenis többet óhajtunk. Akkor is, ha ezt az óhajunkat irreálisnak, ezt a törekvésünket ábrándnak, „illúzióknak“ tartják (Krebs).

Szabadjon az ellenkező véleménnyel szemben aggodalmainknak helyt adnunk.

Milyen csekély az az áldás, mely az egyházak különbözőségéből árad országra-világra! De milyen sokszor hatol az az „áldott tövis“ a kelletténél mélyebbre, és okoz fájdalmas sebet, hogy ne mondjuk, halált. Nem láttuk-e a napokban is, hogy „az életet szabályozó konkurrencia“ még napjaink súlyos idejében is a gyűlölet üszkét dobta a két tábor közé, amikor pedig ugyancsak egy szív, egy lélek kellene lennünk.

Ne mondjuk azt, hogy az egység megvalósítása ábránd és irreális törekvés. Azt megértjük, hogy a kereszténység ellenségei hivatkoznak arra, hogy a két tábor között nem jöhet létre az egység. Épp ezért lassú kihalásra akarják a két táborot kárkoztatni, bármennyire hozza meg mindkét tábor a maga hazafias áldozatait. De miért szolgálhatjuk mi az érveket, fegyvereket a közös ellenfélnek?

A lelki egység és „szeretetszövetség“ célkitűzéséről szoltunk A keresztény egyházak egysége c. munkánkban.¹ Oldalszámra kellene innen idéznem e szövetségek természetéről, mert legfeljebb átmenetileg jelentenek áldást, de tartós, Krisztus szíve szerinti megoldást nem nyújthatnak. Szükség-híd az ilyen szövetség és lelki egység, melyet azonban a veszedelem elmúltával az egyéni érdek, féltékenység és egyéb emberi gyarlóság hullámverése magával sodor, visszahagyva a szakadást, ellentétet.

Fölvetjük a kérdést: Van-e egyetlen Krisztusban hívő keresztény, aki azt meri mondani, hogy a kereszténységnek 2—300, vagy mondjuk 5—6 felé szakadása Krisztus akarata? Nem hinnők, hogy bárki merné ezt állítani. Hiszen épp a szétszakadt protestantizmus törekedett a stockholmi és lausannei kongresszusokon a szakadás áthidalására. Hozzáteszük azt is, hogy mindkét irány a hitbeli egység megvalósítását tűzte ki célul s a különbség a két irány között csupán az volt, hogy Söderblom előbb a szeretet egységalapjára akarta vezetni a szétszakadt testvéreket.

Bármennyire szép és szükséges a lelki egység és szeretetszövetség, Krisztus ezzel nem éri be. Az isteni hit természeté s a Krisztus főpapi imájából kisugárzó isteni akarata hitbeli egységet sürget és követel. Ebben rejlik a kereszténység győzelmének a titka.: ezen egységen keresztül hiszi el a világ Krisztus isteni küldetését. Legszentebb meggyőződésünk és hittételünk, hogy Krisztus egyházán a pokol kapui nem vesznek erőt. Ha azonban napjaink kereszténysége nem ismeri meg „Isten látogatása idejét“, átmenetileg éppúgy áteshetünk pogány népvándorlások és egyéb megpróbáltatások bűnhődésén, mint a történelmi múltban nem egy alkalommal.

Egyáltalán nem mondjuk azt, hogy ülünk fehér asztalhoz és egyezzünk ki ötven százalékra. Sőt magunk is nyíltan állítjuk, hogy úgy, amiként a keresztény táborok ma állanak, ma az egység megvalósíthatatlan. De ami emberek számára lehetetlen, ne mondjuk azt, hogy az Istennél is lehetetlen,

¹ P. König Kelemen: A keresztény egyházak egysége. Gyöngyös 1942.

s amit ma nem tudunk megvalósítani, ne állítsuk azt, hogy tíz, vagy ötven év múlva a lehetetlenségek közé fog tartozni. Négy és kilenc évszázados szakadás után senki sem gondol arra, hogy az egység máról holnapra létrejöhet. De ha az egység Krisztus akarata, ha' az egység isteni tanának lényeges alkotóeleme, úgy annak a megvalósítása nemcsak lehetőség, hanem egyben kötelesség is.

Mennyivel mélyebb Viktor Jánosnak — még Bangha Páterrel folytatott eszmecseréje alkalmával — mondott szava: „A közös kereszt alatt — úgymond — egy majdani új nemzedék előtt kivilágosodhatnak ma még előttünk elrejtett új látások és azok nyomán kínálkozhatnak ma még nem sejtethető új erők, melyek az unió »abszurdumát« lehetőséggé és parancssá avatják.“

Ezt nevezzük nyílt, őszinte és a jövőbe néző, bölcs beszédnek.

Ne gondoljuk, hogy a hitbeli egységmunka felelőssége alól kivonhatjuk magunkat azért, hogy az unió lehetetlenségére hivatkozunk. Hogy Isten mikor adja meg a világnak a hitbeli egységet, ezt bízunk bölcsességére és jóságára. A mi kötelességünk a kapálás és ültetés, mint Szent Pálé és Apollóé. Minél későbbre halasztjuk vétkes hanyagságunkban a komoly munka elkezdését, annál inkább késleltetjük a kegyelem idejét. Isten emberen keresztül akarja evangéliumát diadalra vezetni. Ezért választja ki és küldi minden században apostolait. Ha napjaink apostolai hősi, áldozatos szeretettel teszik magukévá ezt a világmentő ügyet, úgy „az Isten szétszórt gyermekei egybegyűjtésének“ nagy munkájában több reménységgel várhatjuk Krisztus segítségét.

Révész Imre arra hivatkozik, hogy a „végleges gyógyulást véges emberi akarásnál nagyobb erők fogják meghozni,“ de „oly távlatokban, ahol a történelem már az apokalipszissal érintkezik...“ Az ügynek a világ végére való kitolása mintha annyit akarna kifejezni: ne bolygassuk ezt az irreális ügyet, hanem elégedjünk meg a lelki egységgel. De elkapjuk az elejtett szót és azt mondjuk, hogy eléggé apokaliptikus természetű a mai időszak, amikor a legmélyebb eresztékekig remeg ez a világ s elsősorban a keresztény nemzetek és keresztény egyházak, s az a benyomásunk, hogy amelyik egyház nem termi meg az evangéliumibb élet gyümölcsét, amelyik nem mutat készséget a kereszténység fölényét biztosító egység elfogadására, azt kiszáradásra kárhoztatja. Ma ijesztő mértékben tör elő a háború borzalmaitól jórésztben érintetlenül maradt pogányság. Nagy kérdőjel elé kerül a keresztény világ a háború után, amikor annyi vérvesztéstől kimerültén sírhat a romok fölött. Egyedüli reményünk, hogy a „pusztulások undoksága“ felébreszti a szíve mélyén szunnyadó összes erőket, s hogy hasonló pusztulástól megmentse magát, a világ javait testvéribb és igazságosabb módon osztja szét. Bízunk abban, hogy az lesz az új látások időszaka is, amikor az új nemzedék őszintébb, áldozatosabb és szeretetteljesebb lélekkel veszi kezébe a keresztény egyházak egységének szent ügyét is...

Foglaljuk össze a mondottakat és állapítsuk meg tennivalóinkat.

A keresztény egyházak egysége munkálásának elvetését bűnnek és szerencsétlenségnek tartjuk, a szeretetszövetség, lelki egység pedig nem lehet végső célkitűzés, hanem csak előfeltétel a hitbeli egységre és útegyengetés annak elérésére, a tényleges hitbeli egység azonban Krisztus legszentebb akarata, egyben ország-és világmentő isteni ügy, melynek előmozdítása napjainkban legszentebb kötelességünk.

Nagyon jól tudjuk azonban, hogy a négy-és kilencszázéves szakadás után az egység létrehozása emberfeletti munkát követel. De — ismételjük — a mi kötelességünk az ügy előkészítése, új nemzedék életrehívása, a termést, az egységáldást aztán majd megadja az Isten. Lehet, hogy már csak a mi munkánkat várja.

Körvonalazzuk a feladatokat.

Miután az ügy kegyelmi, szükségesnek tartjuk az egész kereszténységnek egy nagy imatáborba való tömörítését. Magyarországon ehhez az imatáborhoz — mindkét oldalról — millióknak kell csatlakozniuk.

Az egységmunka előfeltétele mélyebb hitéleti és kegyelmi élet. Hiten, hitközönys egyházak sohasem fognak egymásra találni. A múlt században Kossuth Lajos és Zay gróf akarta az evangélikusokat és reformátusokat egységre hozni, de kísérletük nem sikerült. A liberális korszak alatt azon a frivol címen került szóba a kettőjük közti egység, hogy nincsen már ellentét az evangélikus és református tanítás között, hiszen alig hisznek már valamit, s mégsem jutottak egységre. Rendkívül találó Révész püspök úr megállapítása az anyakönyvi keresztényekről, akik „nem akarnak Krisztussal kapcsolatba jutni“, s akik vallási türelmetlenséggel és esetleg a hazafiság nagyhangú kürtölésével „töltik be a Krisztustól üres lelküket.“ De álljon mindkét tábor Krisztus keresztye alá: ott egymásra találnak és megismerik, hogy Krisztusban testvérek. Ott majd átölelik egymást, mint Qualbert Szent János, aki erre a szóra: ma nagypéntek van, megbocsátott testvére gyilkosának és az illetőt testvéréül fogadta. Itt pedig testvérek állanak egymással szemben.

A szeretetnek kálváriás tökéletességét megelőzi a lelki egység, s a szeretetszövetség. Ennek kiépítése egymagában nagy feladat. Először el kell tűnnie minden tagadásnak, rosszakaratnak, gyűlöletnek s ezek válfajainak: kicsinyítésnek, sértésnek, rágalomnak, előítéletnek, gyanakvásnak, személyeskedésnek. A múlt feltárásában előítélet és egyoldalúság helyett jellemezzon bennünket tárgyilagosság és igazságszeretet. E téren a németországi katolikus egyháztörténelem Grisaron keresztül (ki már említette, hogy a történelemből sok „mesét“ kell törölnünk) Lortzig, kinek tárgyilagosságát protestáns oldalról is elismerik, nagy utat tett meg. A gyűlölet egymástól eltávolít, de a szeretet összehoz. Írassuk ezért Össze mindkét oldalon, főleg a hittankönyvekből az egymásra sértő kitételeket és új kiadás alkalmával hagyjuk ki azokat. Többé ne pellengérezzük ki mások vallási életét. Ne kössük egységmunkánkat bizonyos előfeltételek megvalósításához, mert az ilyen eljárás könnyen azt jelenti, hogy az egységet ugyan nagy szóval hangoztatjuk, a valóságban azonban holtvágányra való juttatásán dolgozunk. Vajha a Révész Imre által oly találóan jellemzett „gladiátorok, dijbirkózók, pojácák“ lemaradnának a közéleti cirkusz porondjáról! Szent Pál lelkiességével kell az egységen dolgoznunk: mindenkinek mindene legyen. A nemzetek apostola nem akart se zsidó, se pogány lenni. Mégis azok előtt, akik a törvény alatt álltak, olyanná lett, mint a törvény alatt álló; a törvényen kívül állókkal pedig, mintha maga is törvényen kívül állt volna. Hatoljunk be szeretettel a másik fél múltjába, tanításába, szokásaiba, életébe, mert enélkül ítéletünk könnyen egyoldalú marad. Magunk is azóta állunk az egységügy munkásai közé, amióta a „Bekennende Kirche“ gyűlésein, előadásain részt vettünk és láttuk sokak élő, áldozatos, vértanúságra kész hitét. Magyarországon is jót jelent, hogy az utóbbi időben — egyes sajnálatra méltó esetektől eltekintve — szeretettel szólunk a másik félről. Örömmel olvastuk az utóbbi időben Thuróczy püspök úrnak szeretetteljes szavalta katolikusokról. Ez az a lelkiesség, melynek az egész vonalon vérünkkel kell lenni. Nem törünk többé mások fölött pálcát, hanem Krisztus evangéliumát hirdetjük.

Így folytathatnák a lelki egység és szeretet légkörének kialakítását, a közös értékek kiemelésére, a hitigazságok mélyítése útján. Rendszeres munkára van szükség, csak így tudjuk meggyőzni a társadalmat az egység szükségességéről. Állhatatos és szeretetteljes munkában azonban megteremthetjük az új nemzedéket.

A feladatoknak ez a vázlatos felsorolása is mutatja, hogy az egység munkálásában többre van szükség, mint egy-egy dolgozatnak megjelentetésére. A keresztény egyházak egysége c. műben említettük már, hogy Magyarországon is megérett a helyzet egy egységfolyóirat kiadására. Számos helyről köszöntötték ezt a gondolatot. Egy evangélikus lelkész egyenesen felszólított arra, hogy sürgősen indítsuk el a folyóiratot. Jelezte, hogy az ő oldalukon hasonlóra törekcsenek, sőt azt is hozzátette, hogy Pesthy Pál ny. miniszter közreműködésével külön egységet előmozdító egyesületeket is életre hívnak ... Sokak ilyenén megnyilatkozásának hatása alatt, az egység útjának egyeztetésére s a magunk táborának iskoláztatására az új esztendőben megindítjuk „Az egység útja“ c. havi lapot, jelen sorok írójának szerkesztésében. (Bp. II. Margit körút 23.) A legteljesebb jóakarattal vesszük kezünkbe az ügyet, áldozatos lélekkel mozdítjuk elő, s abban a meggyőződésben, hogy korunk legnagyobb s legszentebb ügyét segítjük győzelemhez. Vajha a másik oldalon is hasonló lelkiséggel teremtenének — uniós lapon keresztül — közvéleményt az egység szükségességéről. Akkor siettetjük a testvéri találkozást és egyesülést.

A történelmi pillanat itt van: a Gondviselés által is egyengetett ügynek áldozatos lélekkel való vállalása által mentesítsük tehát magunkat egy nagy kötelességmulasztás felelőssége alól...

P. KÖNIG KELEMEN